Юридичні науки

УДК 347.9

Резворович Кристина Русланівна
доктор юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри цивільного права та процесу
Дніпровський державний університет внутрішніх справ
Rezvorovych Krystyna
Doctor of Law, Associate Professor,
Head of the Department of Civil Law and Procedure
Dnipro State University of Internal Affairs
ORCID: 0000-0003-1183-613X

Миргородська Каріна Миколаївна
здобувач вищої освіти
Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції
Дніпровського державного університету внутрішніх справ
Myrhorodska Karina
Graduate of higher Education of the
Educational and Scientific Institute of Law and Training of Specialists
for Units of the National Police
Dnipro State University of Internal Affairs

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ
PROSPECTS OF THE APPLICATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN CIVIL JURISDICTION

Анотація. *У статті автором розкрито проблематику можливості застосування штучного інтелекту в цивільному судочинстві. Наголошено*

на тому, що в Україні існує потреба у створенні детального законодавства, яке б визначало основи використання штучного інтелекту у правовій сфері. Основним кроком у створенні українського законодавства щодо штучного інтелекту повинно стати поєднання ризико-орієнтованого та галузевого підходів. Це означає, що потрібно провести оцінку ризиків, пов'язаних з використанням штучного інтелекту, і врахувати специфіку різних галузей, зокрема судочинства. Розробка відповідного законодавства вже зараз вважається необхідною, а загальноприйнятим варіантом є створення окремого Закону України "Про штучний інтелект". Ця ініціатива покликана полегшити судовий процес для справ, які не потребують глибокого людського втручання, заощаджуючи час та ресурси. Однак важливо провести ретельні дослідження та обговорення, щоб зрозуміти, як найкраще інтегрувати штучний інтелект в правову систему, зберігаючи при цьому справедливість та точність правосуддя. У цивільному процесі, використання штучного інтелекту може бути прийнятним лише за умови, що це будуть спеціалізовані інтелектуальні системи, які функціонують під контролем людини. Таким чином автором узагальнено те, що розробка нового законодавства має бути комплексною і направленою не лише на створення нових законів, але й на внесення змін до існуючих нормативно-правових актів. Такий підхід дозволить забезпечити врегулювання правових відносин, пов'язаних з штучним інтелектом, в повному обсязі та врахувати всі аспекти його застосування в різних сферах суспільства. У статті зроблено висновки про те, що застосування штучного інтелекту у цивільному процесі України у майбутньому може відтворити не лише сучасну модель людського пізнання та аналізу даних, а й сприяти прискоренню та розвантаженню роботи суддів, зробивши її ще більш ефективною. Штучний інтелект може допомагати у розгляді справ, забезпечуючи швидкий доступ до необхідної інформації та аналізуючи її для підтримки прийняття рішень суддів. Такий підхід може сприяти

підвищенню якості правосуддя та забезпечити більш ефективну роботу судової системи.

Вступ. Стрімкий розвиток технологій у сучасному світі охоплює всі аспекти суспільного життя, включаючи правову сферу. До недавнього часу вплив таких технологій, як мобільний зв'язок, Інтернет, соціальні мережі, та комп'ютерна техніка, у правовій сфері були допоміжними факторами. Адже вони слугували інструментами в руках юристів та інших осіб, які потребували вирішення певних правових питань. Проте з появою прототипів технологій штучного інтелекту (далі – ШІ), систем, здатних виконувати завдання, які зазвичай потребують людського інтелекту, перед юристами та науковцями інших галузей науки виникає безліч як теоретичних, так і практичних викликів.

Мета. Мета дослідження полягає у розкритті та виокремленні подальших пропозицій у застосуванні штучного інтелекту у цивільному судочинстві.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правове забезпечення щодо концепції розвитку штучного інтелекту в Україні; 2) праці вітчизняних та зарубіжних авторів, що провадять свої науково-практичні дослідження у царині впровадження штучного інтелекту у цивільне судочинство.

В процесі здійснення дослідження було використано наступні наукові методи: теоретичного узагальнення та групування (для характеристики особливостей впровадження штучного інтелекту у цивільне судочинство); логічного узагальнення результатів (формулювання висновків).

Результати. У науковій статті розкрито проблематику впровадження штучного інтелекту у цивільне судочинство України. Визначено, що в Україні існує потреба у створенні детального законодавства, яке б визначало основи використання штучного інтелекту у правовій сфері. Визначено потребу в розробці нового законодавства, що

має бути направлено не лише на створення нових правових положень, які визначали б принципи інтегрування штучного інтелекту у систему вітчизняного судочинства, але й стосувалися б необхідності внесення змін до існуючих нормативно-правових актів. Наголошено, що загальноприйнятим варіантом виступає створення окремого Закону України "Про штучний інтелект". Узагальнено, що вищезазначений підхід дозволить забезпечити врегулювання правових відносин, пов'язаних з штучним інтелектом, в повному обсязі та врахувати всі аспекти його застосування у сфері цивільного судочинства. У статті зроблено висновки про те, що застосування штучного інтелекту у цивільному судочинстві України у майбутньому може сприяти прискоренню та розвантаженню роботи суддів, зробивши їх діяльність більш якісною та ефективною.

Перспективи. Зважаючи на те, що на сучасному етапі розвитку держави, в Україні немає повноцінного досвіду використання штучного інтелекту в судочинстві, на першому етапі впровадження штучного інтелекту доцільним вважається розробка відповідних проєктів. Ці проєкти можуть включати паралельний розгляд конкретної цивільної справи суддею та штучним інтелектом, а потім порівняння двох рішень за різними критеріями. Серед таких критеріїв важливо враховувати строки розгляду, оцінку доказів та інші процесуальні аспекти. Водночас перед впровадженням штучного інтелекту в якості суддівського інструменту варто ретельно вивчити можливості цієї технології. Наприклад, потрібно визначити, чи зможе штучний інтелект забезпечити баланс між об'єктивністю, справедливістю та законністю. Це питання важливе, оскільки законність не завжди збігається з справедливістю. Окрім того, доцільно провести аналіз того, як штучний інтелект може вплинути на існуючі процедури і норми судової практики в Україні. Це допоможе визначити, наскільки штучний інтелект може бути корисним у різних сферах судочинства, включаючи цивільне, адміністративне та

господарське право. Таким чином, на першому етапі впрвадження штучного інтелекту у вітчизняне цивільне судочинство доцільним виступає розглядати таку діяльність як додатковий інструмент для суддів, а не як повноцінну заміну їх професійної діяльності. Надання штучному інтелекту повноважень судді можливе лише після проведення серії досліджень та аналізу їх результатів.

Ключові слова: *цивільне судочинство, штучний інтелект, інтелектуальна діяльність, суд, суддя, цивільно-правові відносини.*

Summary. *In the article, the author revealed the problem of the possibility of using artificial intelligence in civil proceedings. It was emphasized that in Ukraine there is a need to create detailed legislation that would determine the basis of the use of artificial intelligence in the legal sphere. The main step in the creation of Ukrainian legislation on artificial intelligence should be a combination of risk-oriented and sectoral approaches. This means that it is necessary to assess the risks associated with the use of artificial intelligence and take into account the specifics of various industries, in particular the judiciary. The development of relevant legislation is already considered necessary, and the generally accepted option is the creation of a separate Law of Ukraine "On Artificial Intelligence". This initiative is designed to facilitate the litigation process for cases that do not require deep human intervention, saving time and resources. However, it is important to conduct careful research and discussion to understand how best to integrate artificial intelligence into the legal system while maintaining the fairness and accuracy of justice. In a civil process, the use of artificial intelligence can be acceptable only if it is a specialized intelligent system that functions under human control. In this way, the author summarized that the development of new legislation should be comprehensive and aimed not only at the creation of new laws, but also at the introduction of changes to existing normative legal acts. This approach will ensure the full settlement of legal*

relations related to artificial intelligence and take into account all aspects of its application in various spheres of society. The article concludes that the use of artificial intelligence in the civil process of Ukraine in the future can reproduce not only the modern model of human cognition and data analysis, but also contribute to speeding up and relieving the work of judges, making it even more effective. Artificial intelligence can assist in the handling of cases by providing quick access to necessary information and analyzing it to support judges' decision-making. Such an approach can help improve the quality of justice and ensure more efficient work of the judicial system.

Introduction. The rapid development of technologies in the modern world covers all aspects of social life, including the legal sphere. Until recently, the influence of technologies such as mobile communication, the Internet, social networks, and computer technology in the legal field has been ancillary. They served as tools in the hands of lawyers and other persons who needed to resolve legal issues. However, with the appearance of prototypes of artificial intelligence technologies (hereinafter – AI), systems capable of performing tasks that usually require human intelligence, many theoretical and practical challenges arise for lawyers and scientists of other fields of science. These challenges are related both to the dual nature of AI (its artificiality and intelligence) and to the principles of its use.

Purpose. The purpose of the study is to reveal and highlight further proposals in the application of artificial intelligence in civil proceedings.

Materials and methods. The research materials are: 1) regulatory and legal support for the concept of artificial intelligence development in Ukraine; 2) the works of domestic and foreign authors who conduct their scientific and practical research in the field of introducing artificial intelligence into civil justice.

In the process of carrying out the research, the following scientific methods were used: theoretical generalization and grouping (to characterize the features

of the implementation of artificial intelligence in civil justice); logical generalization of results (formulation of conclusions).

Results. The scientific article reveals the problems of introducing artificial intelligence into the civil justice system of Ukraine. It was determined that in Ukraine there is a need to create detailed legislation that would determine the basis of the use of artificial intelligence in the legal sphere. The need for the development of new legislation was determined, which should be directed not only to the creation of new legal provisions that would determine the principles of integrating artificial intelligence into the domestic judicial system, but also to the need to make changes to existing legal acts. It was emphasized that the generally accepted option is the creation of a separate Law of Ukraine "On Artificial Intelligence". It is summarized that the above-mentioned approach will ensure the settlement of legal relations related to artificial intelligence in full and take into account all aspects of its application in the field of civil justice. The article concludes that the use of artificial intelligence in the civil judiciary of Ukraine in the future can contribute to speeding up and relieving the work of judges, making their activities more qualitative and effective.

Discussion. Prospects for further research may be that considering the fact that at the moment Ukraine does not have full-fledged experience in the use of artificial intelligence in the judiciary, it is advisable to develop pilot projects at the first stage of the introduction of this technology. These projects may include parallel consideration of a case by a judge and artificial intelligence, and then comparing the two decisions according to different criteria. Among such criteria, it is important to take into account the terms of consideration, evaluation of evidence and other procedural aspects. At the same time, before introducing artificial intelligence as a judicial tool, it is necessary to carefully study the possibilities of this technology. For example, it is necessary to determine whether artificial intelligence can provide a balance between objectivity, fairness and legality. This question is important because legality does not always coincide with

justice. In addition, it is advisable to conduct an analysis of how artificial intelligence can affect the existing procedures and norms of judicial practice in Ukraine. This will help determine how useful artificial intelligence can be in various areas of litigation, including civil, administrative and commercial law. Thus, at the first stage of the use of artificial intelligence in the Ukrainian judiciary, it is recommended to consider it as an additional tool for judges, and not as a full-fledged replacement of human judgment. Entrusting him with the functions of a judge is possible only after conducting a series of studies and analyzing their results.

Key words: *civil justice, artificial intelligence, intellectual activity, court, judge, civil-legal relations.*

Постановка проблеми. Здатність ШІ у вигляді програм та алгоритмів навчатися, адаптуватися та вирішувати завдання, що раніше вважалися виключно людською прерогативою, свідчить про можливість заміни людської інтелектуальної діяльності в багатьох аспектах правової сфери. Однак шляхи та принципи заміни людської інтелектуальної діяльності у судочинстві, яка полягає у вирішенні правових спорів спеціально уповноваженими особами, викликають особливо гострі дискусії з боку науковців та практиків. Це перщ за все пов'язано з тим, що інтелектуальна діяльність судді, включаючи його мисленнєві процеси та життєвий досвід (внутрішнє переконання), є основою правосуддя. Тому, незважаючи на швидкий розвиток технологій, необхідно ретельно оцінити всі переваги, недоліки та ризики застосування штучного інтелекту в цивільному судочинстві.

Правосуддя значною мірою залежить від здатності судді оцінювати ситуацію, враховуючи безліч факторів, які не завжди можуть бути формалізовані в алгоритмах. Адже така робота передбачає глибоке розуміння людської природи, емоцій, соціального контексту та моральних

аспектів, що важко піддаються програмуванню. Тому питання інтеграції ШІ у цю сферу потребує обережного та зваженого підходу, щоб не допустити втрату якості та справедливості правосуддя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, які стосувалися перспектив застосування штучного інтелекту у вітчизняному судочинстві були предметом наукового дослідження як вітчизняних так і зарубіжних учених та практиків: К. Кіршнера [3], О. Кармаза [6], Т. Федоренка [5], О. Грабовської [14], Н. Марценко [8], Е. Темелі [9], Б. Аларі та Е. Ніббет [12], А. Кирилюк [13] та ін. Водночас застосування штучного інтелекту у цивільному судочинстві потребує подальших теоретичних досліджень. Це важливо з огляду на те, що цивільне судочинство охоплює не лише майнові спори, але й дуже делікатні для людини ситуації. Серед них — сімейні справи, спадкові питання, питання дієздатності особи, а також примусове лікування. Такі справи вимагають від суду глибокого розуміння не лише правових аспектів, але й психологічних та соціальних нюансів. Тому розробка теоретичних основ для інтеграції штучного інтелекту в цю сферу є критично важливою.

Метою статті є розкриття та виокремленні подальших пропозицій у застосуванні штучного інтелекту у цивільному судочинстві України.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правове забезпечення щодо концепції розвитку штучного інтелекту в Україні; 2) праці вітчизняних та зарубіжних авторів, що провадять свої науково-практичні дослідження у царині впровадження штучного інтелекту у цивільне судочинство.

В процесі здійснення дослідження було використано наступні наукові методи: теоретичного узагальнення та групування (для характеристики особливостей впровадження штучного інтелекту у цивільне судочинство); логічного узагальнення результатів (формулювання висновків).

Виклад основного матеріалу. Поняття «інтелект» (intelligence) походить від латинського слова "intellectus", що означає «розум». Вперше термін «штучний інтелект» (artificial intelligence) було запропоновано ще у 1956 році в Стенфордському університеті (США) [1, с. 62].

Оксфордський словник визначає штучний інтелект як теорію та розробку комп'ютерних систем, здатних виконувати завдання, які зазвичай вимагають людського інтелекту. До таких завдань належать візуальне сприйняття, розпізнавання мови, прийняття рішень і переклад між мовами [2]. Це визначення підкреслює багатогранність та складність технологій ШІ, які намагаються імітувати різні аспекти людського мислення і діяльності. З огляду на це, стає зрозумілим, чому інтеграція ШІ у такі сфери, як правосуддя, викликає значні дискусії та вимагає ретельного теоретичного обґрунтування і нормативного регулювання.

К. Кіршнер під штучним інтелектом розуміє машини, які реагують на стимуляцію, що відповідає традиційним реакціям людей, враховуючи здатність людини до споглядання, судження і намірів. За його визначенням, такі системи мають три основні властивості: намір, інтелект та адаптивність [3, с. 1143]. Намір означає здатність системи діяти з певною метою, подібно до того, як людина має наміри або цілі у своїй діяльності. Інтелект у контексті ШІ це здатність виконувати завдання, які зазвичай потребують людського інтелекту, такі як візуальне сприйняття, розпізнавання мови, прийняття рішень і переклад між мовами. Адаптивність дозволяє системі пристосовуватися до нових умов або навчатися на основі досвіду, що дозволяє ШІ поліпшувати свої функції з часом. Це визначення підкреслює, що ШІ може імітувати не лише окремі аспекти людської діяльності, але й більш комплексні когнітивні процеси. Враховуючи ці властивості, застосування ШІ у правовій сфері стає ще більш значущим і водночас викликає більше викликів. Інтеграція таких систем у правосуддя повинна враховувати їхню здатність до цілеспрямованих дій, інтелектуальної

обробки інформації та адаптації до нових ситуацій. Це потребує ретельного теоретичного обґрунтування та створення нормативно-правових актів, що регулюватимуть використання ШІ, щоб забезпечити справедливість, етичність та ефективність правосуддя.

Зокрема, ми притримуємося думки, що доцільним виступає створення законодавства, яке б визначало основи використання ШІ у правовій сфері. Відсутність чіткого регулювання відповільних правових відносн створює правові прогалини і може ускладнити ефективне впровадження ШІ у вітчизняне судочинство.

На сьогоднішній день визначення поняття «штучний інтелект» можна знайти у Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні. Згідно з цим документом, штучний інтелект – це організована сукупність інформаційних технологій, що дозволяє виконувати складні комплексні завдання за допомогою системи наукових методів досліджень і алгоритмів обробки інформації, яка може бути отриманою або створеною під час роботи [4]. Штучний інтелект здатен створювати та використовувати власні бази знань, моделі прийняття рішень, алгоритми роботи з інформацією та визначати способи досягнення поставлених завдань.

Динаміка розвитку штучного інтелекту стимулює наукові дискусії щодо його ролі у правосудді України. Одним із завдань, визначених Концепцією розвитку штучного інтелекту в Україні, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 р. № 1556-р, є забезпечення винесення судових рішень у справах незначної складності (за взаємною згодою сторін) на основі аналізу, здійсненого з використанням технологій штучного інтелекту [4]. Це завдання включає аналіз стану дотримання законодавства та судової практики.

Ця ініціатива покликана полегшити судовий процес для справ, які не потребують глибокого людського втручання, заощаджуючи час та ресурси. Однак важливо провести ретельні дослідження та обговорення, щоб

зрозуміти, як найкраще інтегрувати ШІ в правову систему, зберігаючи при цьому справедливість та точність правосуддя**.**

Оптимізм у виконавчій владі стосовно використання технології штучного інтелекту може здатися певною мірою поспішним, оскільки досягнення цієї мети потребує не лише прогресу в інформаційних технологіях у даній галузі, але й внесення змін до Конституції України. Це зумовлено тим, що згідно зі статтею 127 Конституції України влада здійснюється суддями та присяжними [15]. До того ж, варто наголосити на тому, що розуміння терміну «штучний інтелект» на рівні підзаконних актів є недостатнім для повноцінного регулювання цієї складної технології. Однак, на думку Кармази О.О., розкриття поняття «штучний інтелект» лише на рівні підзаконного акта України є дискусійним з точки зору його практичного застосування [6, с. 26]. Дійсно, відсутність нормативно-правового акта у формі закону, який би регулював застосування штучного інтелекту у цивільному процесі України, створює певні труднощі. Зокрема, виникає питання щодо чіткого визначення правил та меж використання ШІ у правовій системі, що може призвести до неоднозначного тлумачення та можливих зловживань.

Погоджуючись з думкою Кармази О.О. та Федоренко Т.В., варто зазначити, що в Україні наразі дійсно відсутні чіткі визначення видів штучного інтелекту, принципів його використання, а також меж, умов та порядку його застосування [5, с. 20]. Ці проблеми є актуальними і сьогодні розглядаються переважно на теоретичному рівні. Окрім цього, іноземне законодавство та доктрина також не надають чітких відповідей на ці питання. Це створює значні труднощі для регулювання сфери застосування штучного інтелекту і вимагає уваги з боку законодавців та фахівців з правової галузі.

Основним кроком у створенні українського законодавства щодо штучного інтелекту повинно стати поєднання ризико-орієнтованого та

галузевого підходів. В першу чергу необхідно провести оцінку ризиків, пов'язаних з використанням ШІ, і врахувати специфіку різних галузей, зокрема судочинства. Розробка відповідного законодавства вже зараз є необхідною, а загальноприйнятим варіантом є створення окремого Закону України "Про штучний інтелект". Робоча група під керівництвом О. Шевченка, яка розробила Стратегію розвитку штучного інтелекту в Україні на 2022-2030 роки, підтримала цей підхід [7, с. 90].

Проте, важливо підкреслити, що створення одного закону не зможе повноцінно врегулювати всі правовідносини, пов'язані з використанням ШІ. Це через те, що вплив штучного інтелекту охоплює як публічно-правові, так і приватноправові сфери, які вже мають свої власні нормативно-правові засади. Тому, важливо визначити, що розробка нового законодавства має бути комплексною і направленою не лише на створення нових законів, але й на внесення змін до існуючих нормативно-правових актів. Такий підхід дозволить забезпечити врегулювання правових відносин, пов'язаних з штучним інтелектом, в повному обсязі та врахувати всі аспекти його застосування в різних сферах суспільства.

У цивільному процесі, використання штучного інтелекту може бути прийнятним лише за умови, що це будуть спеціалізовані інтелектуальні системи, які функціонують під контролем людини. Наприклад, при розгляді цивільної справи незначної складності можливе використання системи штучного інтелекту, яка самостійно аналізує законодавство та судову практику, щоб допомогти судді у прийнятті справедливого та законного рішення. В такому випадку, штучний інтелект стає складовою частиною цивільного процесу.

Застосування штучного інтелекту у цивільному процесі України у майбутньому може відтворити не лише сучасну модель людського пізнання та аналізу даних, а й сприяти прискоренню та розвантаженню роботи суддів, зробивши їх професійну діяльність ще більш ефективною. Штучний

інтелект може допомагати у розгляді справ, забезпечуючи швидкий доступ до необхідної інформації та аналізуючи її для підтримки прийняття рішень суддів. Такий підхід може сприяти підвищенню якості правосуддя та забезпечити більш ефективну роботу судової системи.

Штучний інтелект визначає майбутнє цивільного судочинства, промінь якого проникає крізь філософію та правову суть судових процесів. Він дає можливість адаптувати приватні юридичні процедури до змін суспільних відносин, які складатимуться на момент його впровадження. Однак такі зміни повинні відбуватися в межах моральних та процесуальних норм, регламентуючи застосування різних аспектів штучного інтелекту в юридичних процесах [14, с. 9]. За таких умов важливо, щоб контроль за використанням штучного інтелекту у цивільному судочинстві залишався в руках людини, яка має не лише здатність наглядати за процесами, а й нести відповідальність за їхні наслідки.

Зокрема, у своїй роботі Н. Марценко вказує на те, що найбільш обґрунтованим і доцільним використанням штучного інтелекту з наукової та практичної точок зору є його застосування у цивільному судочинстві [8, с. 59]. Однак, з огляду на умови та специфіку українського судочинства і процесуального законодавства, доцільним вважаємо розгляд цього питання також у контексті господарського і адміністративного судочинства.

У наукових колах висловлюється думка про необхідність розмежування понять "штучний інтелект як суд" і "штучний інтелект в суді". Перше поняття відноситься до безпосереднього здійснення штучним інтелектом правосуддя, тоді як друге охоплює весь спектр можливого використання штучного інтелекту як допоміжного інструменту. Е. Темелі, вважає, що можливість використання ШІ як судді у конкретній справі залежить від наявності спору в ній [9, с. 229]. Це означає, що відсутність спору виключає можливість розгляду справ у порядку позовного провадження, яке є більш складним і вимагає обробки великої кількості

різної інформації, що не може бути здійснено штучним інтелектом на початковому етапі його впровадження. Ця позиція відображена у чинному Цивільному процесуальному кодексі України, який передбачає поділ проваджень на наказне, окреме та позовне, де одним з критеріїв є саме наявність спору, характерного для справ, що розглядаються за позовом.

Крім того, законодавство України передбачає можливість розгляду справ у порядку спрощеного позовного провадження в різних галузях судочинства. Наприклад, у цивільному судочинстві це може стосуватися малозначних справ, трудових спорів, справ про виїзд дитини за кордон, а також справ незначної складності (ч. 4 ст. 19 ЦПКУ) [10]. Аналогічні положення існують і в господарському та адміністративному судочинствах.

Враховуючи це, важливо розглядати можливість застосування штучного інтелекту у різних сферах судочинства, де передбачено спрощений порядок розгляду справ. Такий підхід може бути ефективним у зменшенні навантаження на судову систему, прискоренні розгляду справ та підвищенні якості судових рішень. Наочним прикладом такої практики є політика Естонії у сфері штучного інтелекту, де використання штучного інтелекту в якості судді допускається тільки у справах з невеликою складністю, забезпечуючи при цьому можливість оскарження прийнятих рішень [11, с. 345]. Такий підхід дозволяє зберегти баланс між автоматизацією судових процедур і забезпеченням доступу до справедливого судочинства.

Отже, питання, чи може штучний інтелект повністю замінити роботу людей, активно обговорюється в різних сферах життя. Дослідники, такі як Б. Аларі та Е. Ніббет, прийшли до висновку, що в окремих сферах юриспруденції штучний інтелект може дійсно замінити функції юристів [12, с. 119]. Наприклад, програми вже можуть автоматизувати процес складання позовних заяв. Однак, наразі сучасний рівень розвитку технологій ще не

дозволяє стверджувати, що професії, такі як адвокат, суддя та прокурор, знаходяться під загрозою повного зникнення.

Також винятково важливе залишається питання про те, як встановлювати відповідальність за порушення законодавства, пов'язані із застосуванням штучного інтелекту. Як правильно відзначає А. Кирилюк, коло осіб, що мають відношення до регулювання та управління штучним інтелектом, є досить розширеним, і, внаслідок цього, складно однозначно визначити особу, винну у конкретному правопорушенні [13, с. 513].

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, можемо зробити висновки про те, що ШІ може бути використаний у цивільному судочинстві з метою покращення ефективності та доступності правосуддя в декількох напрямках.

По-перше, автоматизація рутинних та повторюваних процесів у судовій системі, таких як обробка інформації та підготовка документів, може значно підвищити ефективність роботи судів. Штучний інтелект здатен швидко і точно виконувати завдання, які наразі потребують багато часу та людських ресурсів. Наприклад, автоматизація процесу подання документів та їх перевірки може зменшити навантаження на працівників суду, дозволяючи їм зосередитись на більш складних та критичних завданнях.

По-друге, штучний інтелект може здійснювати аналіз великих обсягів доказів, включаючи текстові, аудіо- та відеозаписи, для виявлення необхідних фактів та їх відповідності законодавству. Ця технологія може допомогти правникам та суддям швидко знаходити релевантну інформацію серед великої кількості матеріалів, що значно прискорить процес прийняття рішень.

По-третє, штучний інтелект може надавати правникам та суддям аналітичну інформацію та рекомендації щодо рішень на підставі аналізу нормативних актів та судової практики. Використання таких інструментів

може сприяти більш обґрунтованому та справедливому прийняттю рішень, зменшуючи ризик помилок та суб'єктивних впливів.

Крім того, штучний інтелект може бути використаний для підтримки процесу медіації та інших альтернативних методів вирішення спорів. Наприклад, інтелектуальні системи можуть аналізувати конфліктні ситуації та пропонувати сторонам потенційні варіанти врегулювання, що може сприяти досягненню взаємовигідних рішень без необхідності судового розгляду. Застосування технологій штучного інтелекту може також посилити доступність суду. Зменшення завантаженості судів завдяки автоматизації рутинних процесів дозволить учасникам справи більше інтерактивно взаємодіяти з судовою системою. Вони зможуть дистанційно подавати документи, відстежувати хід розгляду справи та отримувати інформацію про свої права та обов'язки.

Окрім цього, штучний інтелект може бути використаний для моніторингу та оцінки ефективності судових процесів, виявлення можливих аномалій або несправедливостей у системі. Аналізуючи дані про судові рішення та процеси, інтелектуальні системи можуть виявляти тенденції та відхилення, що дозволить своєчасно вживати заходів для покращення роботи судової системи та забезпечення справедливості.

Перспективи подальших досліджень. Зважаючи на те, що на сучасному етапі розвитку держави, в Україні немає повноцінного досвіду використання штучного інтелекту в судочинстві, на першому етапі впровадження штучного інтелекту доцільним вважається розробка відповідних проєктів. Ці проєкти можуть включати паралельний розгляд конкретної цивільної справи суддею та штучним інтелектом, а потім порівняння двох рішень за різними критеріями. Серед таких критеріїв важливо враховувати строки розгляду, оцінку доказів та інші процесуальні аспекти. Водночас перед впровадженням штучного інтелекту в якості суддівського інструменту варто ретельно вивчити можливості цієї

технології. Наприклад, потрібно визначити, чи зможе штучний інтелект забезпечити баланс між об'єктивністю, справедливістю та законністю. Це питання важливе, оскільки законність не завжди збігається з справедливістю. Окрім того, доцільно провести аналіз того, як штучний інтелект може вплинути на існуючі процедури і норми судової практики в Україні. Це допоможе визначити, наскільки штучний інтелект може бути корисним у різних сферах судочинства, включаючи цивільне, адміністративне та господарське право. Таким чином, на першому етапі впрвадження штучного інтелекту у вітчизняне цивільне судочинство доцільним виступає розглядати таку діяльність як додатковий інструмент для суддів, а не як повноцінну заміну їх професійної діяльності. Надання штучному інтелекту повноважень судді можливе лише після проведення серії досліджень та аналізу їх результатів.

Література

1. Карпенко В. Гіпотетичне майбутнє універсального штучного інтелекту. *Філософія науки: традиції на інновації.* 2011. № 1 (3). С. 57–64.

2. Blackburn S. The Oxford Dictionary of Philosophy, 3rd edition. Oxford, 2016. 551 p. URL: https://en.oxforddictionaries.com/definition/artificial_intelligence (дата звернення: 27.05.2024).

3. Kirchner C. Artificial intelligence: basic concepts. *La Revue du praticien.* 2018. Vol. 68, № 10. P. 1143-1144.

4. Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України № 1556-р від 2 грудня 2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text (дата звернення: 27.05.2024).

5. Кармаза О. О., Федоренко Т. В. Принципи штучного інтелекту в правосудді України. *Право і суспільство.* 2021. № 2. С. 18-24.

6. Кармаза О. О. Правова природа штучного інтелекту та цифрових технологій у цивілістичному процесі України. *Науковий вісник приватного та публічного права.* 2021. Вип. 4. С. 24-29.

7. Щодо Проєкту стратегії розвитку штучного інтелекту в Україні на 2022 – 2030 рр. / за заг. ред. Шевченко А. І. *Artificial Intelligence.* 2022. No 1. С. 75-157.

8. Марценко Н. С. Використання штучного інтелекту у цивільному судочинстві. *Соціальна і цифрова трансформація: теоретичні та практичні проблеми правового регулювання: матеріали всеукр. наук.-практ. конф.* (м. Київ, 2 грудня 2021 р.). Одеса: Фенікс, 2021. С. 59-65.

9. Themeli E., Philipsen S. AI as Court: Assessing AI deployment in Civil Cases, in K. Benyekhlef (ed), AI and Law. A Critical Overview, Editions Themis 2021. P. 213-232.

10. Цивільний процесуальний кодексУкраїни: ЗаконУкраїнивід 18.03.2004 р. No 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40. С. 1530. Ст. 492. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text (дата звернення: 27.05.2024).

11. Campbell R. W. Artificial intelligence in the courtroom: the delivery of justice in the age of machine learning. *Colo. Tech L.J.* 2020. № 18.2. P. 323-349

12. Alarie B., Nibbet A. How Artificial Intelligence Will Affect the Practice of Law. *University of Toronto Law Journal.* 2018. № 68. P. 106-124.

13. Кирилюк А. В. Відповідальність штучного інтелекту. *Правове життя сучасної України: матеріали міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Одеса, 15 травня 2020 р.). Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Т. 3. С. 511-514.

14. Кармаза О., Грабовська О. Електронна особа (особистість) як суб'єкт правовідносин у цивілістичному процесі. *Підприємництво, господарство і право.* 2021. № 2. С. 5-10.

15. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text (дата звернення: 27.05.2024).

References

1. Karpenko V. Hipotetychne maibutnie universalnoho shtuchnoho intelektu. *Filosofiia nauky: tradytsii na innovatsii.* 2011. № 1 (3). S. 57-64 [in Ukrainian].

2. Blackburn S. The Oxford Dictionary of Philosophy, 3rd edition. Oxford, 2016. 551 p. URL: https://en.oxforddictionaries.com/definition/artificial_intelligence.

3. Kirchner C. Artificial intelligence: basic concepts. *La Revue du praticien.* 2018. Vol. 68, № 10. P. 1143-1144.

4. Kontseptsiia rozvytku shtuchnoho intelektu v Ukraini, skhvalena rozporiadzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrainy № 1556-r vid 2 hrudnia 2020 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text [in Ukrainian].

5. Karmaza O. O., Fedorenko T. V. Pryntsypy shtuchnoho intelektu v pravosuddi Ukrainy. *Pravo i suspilstvo.* 2021. № 2. S. 18-24 [in Ukrainian].

6. Karmaza O. O. Pravova pryroda shtuchnoho intelektu ta tsyfrovykh tekhnolohii u tsyvilistychnomu protsesi Ukrainy. *Naukovyi visnyk pryvatnoho ta publichnoho prava.* 2021. Vyp. 4. S. 24-29 [in Ukrainian].

7. Shchodo Proiektu stratehii rozvytku shtuchnoho intelektu v Ukraini na 2022 – 2030 rr. / za zah. red. Shevchenko A. I. *Artificial Intelligence.* 2022. No 1. S. 75-157.

8. Martsenko N. S. Vykorystannia shtuchnoho intelektu u tsyvilnomu sudochynstvi. *Sotsialna i tsyfrova transformatsiia: teoretychni ta praktychni problemy pravovoho rehuliuvannia: materialy vseukr. nauk.-prakt. konf.* (m. Kyiv, 2 hrudnia 2021 r.). Odesa: Feniks, 2021. S. 59-65 [in Ukrainian].

9. Themeli E., Philipsen S. AI as Court: Assessing AI deployment in Civil Cases, in K. Benyekhlef (ed), AI and Law. A Critical Overview, Editions Themis 2021. P. 213-232.

10. Tsyvilnyi protsesualnyi kodeksUkrainy: ZakonUkrainyvid 18.03.2004 r. No 1618-IV. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy.* 2004. № 40. S. 1530. St. 492. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text [in Ukrainian].

11. Campbell R. W. Artificial intelligence in the courtroom: the delivery of justice in the age of machine learning. *Colo. Tech L.J.* 2020. № 18.2. R. 323-349

12. Alarie B., Nibbet A. How Artificial Intelligence Will Affect the Practice of Law. *University of Toronto Law Journal.* 2018. № 68. P. 106-124.

13. Kyryliuk A. V. Vidpovidalnist shtuchnoho intelektu. *Pravove zhyttia suchasnoi Ukrainy: materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf.* (m. Odesa, 15 travnia 2020 r.). Odesa: Vydavnychyi dim «Helvetyka», 2020. T. 3. S. 511-514 [in Ukrainian].

14. Karmaza O., Hrabovska O. Elektronna osoba (osobystist) yak subiekt pravovidnosyn u tsyvilistychnomu protsesi. *Pidpryiemnytstvo, hospodarstvo i pravo.* 2021. № 2. S. 5-10 [in Ukrainian].

15. Konstytutsiia Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 r. № 254k/96-VR. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text [in Ukrainian].